

EU Uredba 2022/1925 / Akt o digitalnim tržištima - nadzornici pristupa i njihove obveze

Dr. sc. Mirta KAPURAL, dipl. iur.
UDK 347.733

Svrha je EU Uredbe 2022/1925 o pravednim tržištima s mogućnošću neograničenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru spriječiti nadzornike pristupa da poduzetnicima i potrošačima nameću nepošteno uvjete te osigurati otvorenost značajnih digitalnih usluga i njome se nastoji osigurati da nijedna velika internetska platforma koja djeluje kao „nadzornik pristupa“ za velik broj korisnika ne zloupotrebljava taj položaj na štetu poduzetnika koji žele pristup. Europska komisija nadležna je za provedbu Uredbe, a svaka država članica imenuje nacionalno koordinacijsko tijelo za suradnju s Europskom komisijom u provedbi Uredbe.

Cilj je ovog članka u dvama dijelovima predstaviti odredbe nove Uredbe i njihovo područje primjene, između ostaloga, izlažući u prvom dijelu osnovnu svrhu i razloge usvajanja Uredbe, uvjete za utvrđivanje statusa nadzornika pristupa te sve njihove obveze i prakse nadzornika pristupa kojima se ograničava mogućnost tržišnog natjecanja ili koje se smatraju nepoštenima, dok će u drugom dijelu članka poseban naglasak biti stavljen na odnos ove Uredbe s propisima o pravu tržišnog natjecanja, na suradnju i koordinaciju s nacionalnim tijelima nadležnim za provedbu prava tržišnog natjecanja i suradnju s nacionalnim sudovima.

1. UVOD

U vremenu poslovanja na digitalnom tržištu digitalne usluge i internetske platforme te mogućnosti koje pružaju, imaju sve veće značenje za gospodarstvo jer putem njih poduzetnici mogu doći do šireg kruga korisnika, olakšavaju prekograničnu trgovinu i otvaraju razne nove poslovne mogućnosti u korist potrošača na tržištu EU-a. Posebne karakteristike koje imaju takve platforme su, između ostaloga, vrlo snažni mrežni učinci, sposobnost povezivanja velikog broja poslovnih korisnika s velikim brojem krajnjih korisnika pomoću višestranosti tih usluga, velik stupanj ovisnosti poslovnih korisnika i krajnjih korisnika o njima, nemogućnost paralelnog povezivanja krajnjih korisnika na više platformi za istu svrhu (engl. *multi-homing*) i prednosti koje se ostvaruju na temelju podataka. Sva ta obilježja, u kombinaciji s nepoštenim praksama poduzetnika koji pružaju osnovne usluge platforme, mogu znatno narušiti mogućnost neograničenog tržišnog natjecanja u području osnovnih usluga platforme te utjecati na pravednost komercijalnog odnosa između poduzetnika koji pružaju takve usluge i njihovih poslovnih korisnika i krajnjih korisnika. Navedeno je osobito izraženo kod velikih platformi, nadzornika pristupa koji imaju znatan utjecaj na unutarnje tržište jer osiguravaju točke pristupa putem kojih veliki broj poslovnih korisnika dolazi do krajnjih korisnika svugdje u EU-u i na različitim tržištima. Samim time oni mogu utjecati na tržišno natjecanje i isto ograničiti što

je Europska komisija (dalje: EK) dokazala primjenom čl. 102. Ugovora o funkcioniranju EU (dalje: UFEU) u nekoliko predmeta kao što su Google, Amazon, Microsoft.¹ Iako se pravila o tržišnom natjecanju, čl. 101. i 102. UFEU-a, primjenjuju i na postupanja velikih platformi – nadzornike pristupa, područje primjene tih odredaba ograničeno je na određene slučajeve tržišne moći, kao što je vladajući položaj i protutržišno postupanje u obliku zlouporabe tog položaja na određenim tržištima.

Sama provedba tih propisa primjenjuje se *ex post* i zahtijeva utvrđivanje čvrstih dokaza kroz opsežnu istragu složenih činjenica u svakome pojedinačnom slučaju. Slijedom toga, uočeno je da važeće pravo EU-a ne rješava dovoljno učinkovito i brzo sve izazove za funkcioniranje unutarnjeg tržišta koje predstavlja postupanje nadzornika pristupa čiji položaj nije nužno odgovarajući vladajućem položaju u smislu prava tržišnog natjecanja. Upravo taj negativni učinak nepoštenih praksi na unutarnje tržište, a osobito ograničena mogućnost tržišnog natjecanja u području osnovnih usluga platforme, uključujući negativne društvene i gospodarske posljedice takvih nepoštenih praksi, naveli su EU zakonodavca da prvi put uredi pravni okvir za velike digitalne platforme na razini EU-a usvajanjem *EU Uredbe 2022/1925 o pravednim tržištima s mogućnošću neograničenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru* (dalje: Uredba ili Uredba - Akt o digitalnim tržištima).² Uredba je započela s primjenom 2. svibnja 2023. godine te prvi put utvrđuje pravila za neograničeno tržišno natjecanje i pravednost na digitalnim tržištima za usluge koje pružaju velike platforme – tzv. nadzornici pristupa.

2. SVRHA I CILJEVI UREDBE - AKTA O DIGITALNIM TRŽIŠTIMA

Svrha je Uredbe pridonijeti pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta utvrđivanjem pravila kojima se osiguravaju mogućnost neograničenog tržišnog natjecanja i pravednost za tržišta u digitalnom sektoru, osobito za poslovne korisnike i krajnje korisnike osnovnih usluga platforme koje pružaju nadzornici pristupa. Poslovnim i krajnjim korisnicima osnovnih usluga platforme koje pružaju nadzornici pristupa trebalo bi u cijelom EU-u osigurati primjerene regulatorne zaštitne mjere od nepoštenih praksi nadzornika pristupa kako bi se olakšalo prekogranično poslovanje unutar EU-a i na taj način poboljšalo pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Novom se Uredbom utvrđuju jasna pravila za velike internetske platforme te se ona primjenjuje na osnovne usluge platforme koje nadzornici pristupa pružaju ili nude poslovnim korisnicima s poslovnim nastanom

* Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (Agencija)

Mišljenja i stajališta autorice izneseni u ovome članku su osobna te ne odražavaju i službena stajališta Agencije.

¹ Primjerice, Microsoft, AT.39530, odluka EK od 16.12.2009., Google Android, AT.4009, odluka EK-A od 18.7.2018.; Google Search shopping, case AT.39740, odluka EK-A od 27.6.2017.; Amazon CASE AT.40462 - Amazon Marketplace and AT.40703 - Amazon Buy Box, 20.12.2022., Case AT.40684 - Facebook Marketplace (u tijeku).
² Uredba EU 2022/1925 Europskog parlamenta i vijeća od 14.9.2022. i pravednim tržištima s mogućnošću neograničenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru i izmjeni direktiva EU 2019/1937 i EU 2020/1828 (Akt o digitalnim tržištima), SL L 265, 12.10.2022.

u EU-u ili krajnjim korisnicima koji imaju poslovni nastan ili se nalaze u EU-u, bez obzira na mjesto poslovnog nastana ili boravišta nadzornika pristupa i bez obzira na pravo koje se inače primjenjuje na pružanje usluge.³

Cilj koji se nastoji postići ovom Uredbom su poštena tržišta i u digitalnom svijetu, da su i digitalna tržišta poštena, otvorena i konkurentna. Ova bi Uredba trebala osigurati više inovacija, veću kvalitetu i niže cijene (što je u osnovi i pravednoga tržišnog natjecanja) jer će stvoriti okruženje u kojemu bi korisnik trebao imati veći izbor digitalnih usluga, a manji poduzetnici na digitalnim tržištima trebali bi imati više mogućnosti i lakši pristup korisnicima. Velike platforme, tzv. nadzornici pristupa, sprječavale su poduzetnike i potrošače u prednostima konkurentskih digitalnih tržišta.

Koje su prakse bile zamijećene u praksi zbog kojih je bilo potrebno urediti obveze nadzornika pristupa? Izdvajaju se neke: nametanjem ugovornih uvjeta nadzornici pristupa mogu ograničiti sposobnost poslovnih korisnika njihovih usluga internetskog posredovanja da nude proizvode ili usluge krajnjim korisnicima pod povoljnijim uvjetima, uključujući cijenu, putem drugih usluga internetskog posredovanja ili putem kanala izravne prodaje na internetu. Ako se takva ograničenja odnose na usluge internetskog posredovanja trećih strana, njima se ograničava mogućnost neograničenoga tržišnog natjecanja među platformama, što pak ograničava izbor alternativnih usluga internetskog posredovanja za krajnje korisnike. Ako se takva ograničenja odnose na kanale izravne prodaje na internetu, njima se nepošteno ograničava sloboda poslovnih korisnika da upotrebljavaju takve kanale. Potom, u određenim okolnostima nadzornik pristupa ima dvostruku ulogu kao poduzetnik koji pruža osnovne usluge platforme, pri čemu svojim poslovnim korisnicima pruža osnovnu uslugu platforme, a potencijalno i druge usluge koje pruža zajedno s tom osnovnom uslugom platforme ili kao potporu toj usluzi, te se istodobno natječe ili namjerava natjecati s istim tim poslovnim korisnicima u pružanju istih ili sličnih usluga ili proizvoda istim krajnjim korisnicima. U tim okolnostima nadzornik pristupa može iskoristiti svoju dvostruku ulogu kako bi za potrebe vlastitih usluga ili proizvoda upotrijebio podatke koje generiraju ili pružaju **njegovi poslovni korisnici u kontekstu aktivnosti tih poslovnih korisnika pri korištenju osnovnim uslugama platforme ili uslugama koje se pružaju zajedno s tim osnovnim uslugama platforme ili kao potpora tim uslugama.** Nadalje, nadzornici pristupa često su vertikalno integrirani i krajnjim korisnicima nude određene proizvode ili usluge putem vlastitih osnovnih usluga platforme ili putem poslovnog korisnika nad kojim imaju kontrolu, što često dovodi do sukoba interesa. To može uključivati situaciju u kojoj nadzornik pristupa pruža vlastite usluge internetskog posredovanja putem internetske tražilice. Kada nude te proizvode ili usluge na osnovnoj usluzi platforme, nadzornici pristupa mogu osigurati bolji položaj za vlastitu ponudu, u smislu rangiranja i povezanog indeksiranja i pretraživanja **radi indeksiranja, u odnosu na proizvode ili usluge trećih strana koji jednako tako djeluju na toj osnovnoj usluzi platforme.** To se može dogoditi, na primjer, s proizvodima ili uslugama, uključujući druge osnovne usluge platforme, koji su rangirani u rezultatima koje priopćuju internetske

tražilice ili koji su djelomično ili u cijelosti ugrađeni u rezultate internetskih tražilica, u skupine rezultata povezanih s određenom temom, prikazani zajedno s rezultatima internetske tražilice, a koje određeni krajnji korisnici smatraju uslugom koja je odvojena od internetske tražilice ili joj je dodana ili je upotrebljavaju kao takvu. Nadalje, nadzornici pristupa ne bi smjeli ograničavati niti sprječavati slobodan izbor krajnjih korisnika tako da im tehnički ili na drugi način onemoguće zamjenu softverske aplikacije ili usluge ili pretplatu na druge aplikacije ili usluge. Nadzornici pristupa ostvaruju korist od pristupa velikim količinama podataka koje prikupljaju pružajući osnovne usluge platforme te druge digitalne usluge. Kako bi se osiguralo da nadzornici pristupa ne narušavaju mogućnost neograničenog tržišnog natjecanja u području osnovnih usluga platforme ili inovacijski potencijal dinamičnoga digitalnog sektora ograničavanjem zamjene ili paralelnog povezivanja na više platformi za istu svrhu, krajnjim korisnicima, kao i trećim stranama koje ovlasti krajnji korisnik, trebalo bi omogućiti djelotvoran i neposredan pristup podacima koje su pružili ili koji su generirani njihovom aktivnošću na relevantnim osnovnim uslugama platforme nadzornika pristupa. Kada je riječ o internetskim tražilicama, vrijednost internetskih tražilica za njihove poslovne korisnike i krajnje korisnike raste kako se povećava ukupan broj takvih korisnika. Poduzetnici koji pružaju internetske tražilice prikupljaju i pohranjuju agregirane skupove podataka koji sadržavaju informacije o tome što su korisnici tražili i kako su reagirali na rezultate koji su im pruženi. Pristup nadzornika pristupa takvim podacima o rangiranju, upitima, klikovima i pregledima važna je prepreka ulasku na tržište i širenju, čime se narušava mogućnost neograničenoga tržišnog natjecanja u području internetskih tražilica. Nadzornici pristupa trebali bi stoga biti obvezni pod pravednim, razumnim i nediskriminirajućim uvjetima drugim poduzetnicima koji pružaju takve usluge pružiti pristup podacima o rangiranju, upitima, klikovima i pregledima u odnosu na besplatno i plaćeno pretraživanje koje su generirali potrošači na internetskim tražilicama, tako da ti poduzetnici koji su treća strana mogu optimizirati svoje usluge i konkurirati relevantnim osnovnim uslugama platforme. Kod trgovine softverskim aplikacijama, internetske tražilice i usluge internetskih društvenih mreža navedene u odluci o utvrđivanju statusa, nadzornici pristupa trebali bi objaviti i primjenjivati opće uvjete pristupa koji bi trebali biti pravedni, razumni i nediskriminirajući.

Uvjeti u pogledu određivanja cijena ili drugi opći uvjeti pristupa trebali bi se smatrati nepoštenima ako zbog njih dolazi do neravnoteže u pogledu prava i obveza nametnutih poslovnim korisnicima ili ako se nadzorniku pristupa daje prednost koja je nerazmjerna usluzi koju nadzornik pristupa pruža poslovnim korisnicima ili ako se poslovni korisnici pri pružanju istih ili sličnih usluga kao nadzornik pristupa stavljaju u nepovoljan položaj.⁴

Nadzornici pristupa će se sada zbog primjene ove Uredbe morati pridržavati dobro definiranog skupa obveza i zabrana. Ova će Uredba, zajedno sa snažnom provedbom prava o tržišnom natjecanju, donijeti pravednije uvjete potrošačima i poduzetnicima za mnoge digitalne usluge diljem EU-a. Za provedbu Uredbe isključivo je nadležna Europska komisija, dok nadležna nacionalna tijela država članica blisko

³ Članak 1. Uredbe - Akta o digitalnim tržištima (Predmet i područje primjene).

⁴ Paragrafi 39, 46, 51, 53, 59, 61 i 62. Preambule Uredbe.

suraduju i koordiniraju svoje mjere izvršavanja.⁵ Ovom se Uredbom ne dovodi u pitanje primjena čl. 101. i 102. UFEU-a, niti primjena nacionalnih pravila o tržišnom natjecanju kojima se utvrđuju zabranjeni sporazumi, odluke udruženja poduzetnika, usklađena djelovanja i zlouporaba vladajućeg položaja. Također, provedba Uredbe ne utječe na primjenu nacionalnih pravila o tržišnom natjecanju kojima se zabranjuju drugi oblici jednostranog postupanja u mjeri u kojoj se primjenjuju na poduzetnike koji nisu nadzornici pristupa ili predstavljaju uvođenje daljnjih obveza nadzornicima pristupa, niti na primjenu Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 o kontroli koncentracija poduzetnika i ekvivalentnih nacionalnih pravila o kontroli koncentracija.⁶

3. TKO SU NADZORNICI PRISTUPA I KAKO UTVRĐITI NJIHOV STATUS

Poduzetniku – digitalnoj platformi utvrđuje se status nadzornika pristupa ako:

- ima znatan utjecaj na unutarnje tržište
- pruža osnovnu uslugu platforme koja je važna točka pristupa putem koje poslovni korisnici dolaze do krajnjih korisnika
- ima čvrst i trajan položaj u području svojeg poslovanja ili je predvidivo da će takav položaj imati u bliskoj budućnosti.

Kada se to konkretnije definira primjenom ostvarenih prihoda, platforma, a da bi se smatrala nadzornikom pristupa, mora, s jedne strane, u posljednjim trima godinama imati godišnji promet od najmanje **7,5 milijarda €** u EU-u ili imati tržišnu vrijednost od najmanje **75 milijarda €** i najmanje **45 milijuna krajnjih korisnika mjesečno** i najmanje **10.000 poslovnih korisnika** s poslovnim nastanom u EU-u.

Platforma ujedno mora kontrolirati jednu ili više osnovnih usluga platforme u najmanje trima državama članicama. Te osnovne usluge platforme uključuju internetska tržišta i trgovine aplikacijama, internetske tražilice, društvene mreže, usluge u oblaku, usluge oglašavanja, glasovne asistente i internetske preglednike. Kako bi se osiguralo da su pravila predviđena uredbom proporcionalna, mali i srednji poduzetnici su, osim u iznimnim slučajevima, izuzeti od toga da se smatraju nadzornicima pristupa. Kako bi se osigurala progresivna priroda tih obveza, predviđena je i kategorija “novih nadzornika pristupa”, čime će se EK omogućiti da uvede određene obveze poduzetnicima čiji je konkurentan položaj dokazan, ali još nije održiv. Ako poduzetnik koji pruža osnovne usluge platforme dosegne sve pragove propisane čl. 3. st. 2. Uredbe, o tome obavještava EK bez odgode i u roku od dva mjeseca nakon što se ti pragovi dosegnu te joj dostavlja relevantne informacije. Ta obavijest uključuje relevantne informacije utvrđene u čl. 3. st. 2. Uredbe za svaku od osnovnih usluga platforme poduzetnika koji doseže pragove iz čl. 3. st. 2. t. (b) Uredbe. Jednako tako, ta odredba propisuje da svaki put kada dodatna osnovna usluga platforme koju pruža poduzetnik za kojeg je prethodno utvrđen status nadzornika pristupa dosegne rečene pragove, taj poduzetnik o tome mora obavijestiti EK u roku od dva mjeseca nakon što se dosegnu

ti pragovi. Europska komisija bez odgode, a najkasnije u roku od 45 radnih dana nakon primitka potpunih informacija iz čl. 3. st. 3. Uredbe utvrđuje status nadzornika pristupa za poduzetnika koji pruža osnovne usluge platforme koji doseže sve propisane pragove.

Za svakog poduzetnika koji pruža osnovne usluge platforme koji ispunjava svaki od zahtjeva iz čl. 3. st. 1. Uredbe, ali ne doseže svaki prag iz st. 2. toga članka, utvrđuje status nadzornika pristupa primjenom istraživanja tržišta radi utvrđivanja statusa nadzornika pristupa.⁷ No u tom slučaju EK uzima u obzir neke druge, dodatne **elemente** koji su **relevantni za konkretnog poduzetnika** koji pruža **osnovne usluge platforme**.

Neki od tih **elemenata** uključuju:

- veličinu, uključujući prihod i tržišnu kapitalizaciju, poslovanje i položaj tog poduzetnika
- broj poslovnih korisnika koji se koriste osnovnom uslugom platforme kako bi došli do krajnjih korisnika i broj krajnjih korisnika
- mrežne učinke i prednosti koje se ostvaruju na temelju podataka, posebno u vezi s pristupom tog poduzetnika osobnim i neosobnim podacima te prikupljanjem tih podataka ili analitičkim sposobnostima
- sve učinke razmjera i opsega od kojih poduzetnik ima koristi, među ostalima, s obzirom na podatke te, ako je relevantno, njegovo poslovanje izvan EU-a
- ovisnost poslovnog korisnika ili krajnjeg korisnika, uključujući troškove zamjene i pristranost u ponašanju, čime se smanjuje mogućnost poslovnih korisnika i krajnjih korisnika da izvrše zamjenu ili se paralelno povezuju na više platformi za istu svrhu
- konglomeratnu korporativnu strukturu ili vertikalnu integraciju tog poduzetnika koje, primjerice, tom poduzetniku omogućuju unakrsno subvencioniranje, kombiniranje podataka iz različitih izvora ili iskorištavanje prednosti njegova položaja ili
- ostala strukturna obilježja poslovanja ili usluge.

3.1. PREISPITIVANJE STATUSA NADZORNIKA PRISTUPA

Članak 4. Uredbe propisuje mogućnost preispitivanja statusa nadzornika pristupa, pa EK može na zahtjev ili na vlastitu inicijativu u bilo kojem trenutku ponovno razmotriti, izmijeniti ili staviti izvan snage odluku o utvrđivanju statusa donesenu na temelju čl. 3. Uredbe zbog jednog od sljedećih **razloga**:

- ako se činjenično stanje na kojemu se temeljila odluka o utvrđivanju statusa bitno promijenilo
- ako se odluka o utvrđivanju statusa temeljila na nepotpunim, netočnim ili obmanjujućim informacijama.

U tom smislu, EK redovito, a najmanje svake tri godine, preispituje ispunjavaju li nadzornici pristupa i dalje zahtjeve utvrđene u čl. 3. st. 1. U sklopu tog preispitivanja također se ispituje treba li izmijeniti popis osnovnih usluga platforme nadzornika pristupa koje su pojedinačno važna točka pristupa putem koje poslovni korisnici dolaze do krajnjih korisnika. Uz navedeno, EK također barem jednom godišnje ispituje ispunjavaju li novi poduzetnici koji pružaju osnovne usluge platforme te zahtjeve. Ako na osnovi preispitivanja utvrdi da su se promijenile činjenice na temelju kojih se za poduzetnike koji pružaju osnovne

⁵ Europska komisija, Uprava za tržišno natjecanje na svojoj stranici izdvađa i poseban dio za Akt o digitalnim tržištima: <https://competition-cases.ec.europa.eu/latest-updates/InstrumentDMA>

⁶ Uredba Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (Uredba EZ o koncentracijama), SL L 24, 29. 1. 2004.

⁷ Postupak tog istraživanja tržišta propisan je čl. 17. Uredbe.

usluge platforme utvrdio status nadzornika pristupa, EK će donijeti odluku kojom se potvrđuje, mijenja ili stavlja izvan snage odluka o utvrđivanju statusa.⁸ Uz navedeno, EK kontinuirano objavljuje i ažurira popis nadzornika pristupa i popis osnovnih usluga platforme u pogledu kojih ti nadzornici pristupa moraju biti usklađeni s obvezama utvrđenima u Uredbi, a koje se u nastavku obrazlažu.

4. PRAKSE NADZORNIKA PRISTUPA KOJIMA SE OGRANIČAVA TRŽIŠNO NATJECANJE I OBEZE NADZORNIKA PRISTUPA

Obveze nadzornika pristupa utvrđene su detaljno u čl. 5., 6. i 7. Uredbe.

Nadzornici pristupa imaju obvezu:

- osigurati da korisnici imaju pravo otkazati pretplatu na osnovne usluge platforme pod uvjetima sličnima pretplati
- ne nametati najvažniji softver (npr. internetske preglednike) prilikom instalacije operativnog sustava
- osigurati interoperabilnost osnovnih funkcija njihovih usluga za trenutačnu razmjenu poruka
- omogućiti programerima aplikacija pristup pomoćnim funkcijama pametnih telefona pod jednakim uvjetima
- prodavateljima omogućiti pristup svojim podacima o uspješnosti marketinga ili oglašavanja na platformi
- obavijestiti Europsku komisiju o svojim preuzimanjima i spajanjima.

Nadzornici pristupa ne smiju činiti sljedeće:

- a) obrađivati, u svrhu pružanja usluga internetskog oglašavanja, osobne podatke krajnjih korisnika koji upotrebljavaju usluge trećih strana koje se koriste osnovnim uslugama platforme nadzornika pristupa
- b) kombinirati osobne podatke iz relevantne osnovne usluge platforme s osobnim podacima iz bilo koje dodatne osnovne usluge platforme ili iz bilo koje druge usluge koju pruža nadzornik pristupa ili s osobnim podacima iz usluga trećih strana
- c) unakrsno upotrebljavati osobne podatke iz relevantne osnovne usluge platforme u drugim uslugama koje nadzornik pristupa zasebno pruža, uključujući druge osnovne usluge platforme i obratno
- d) prijavljivati krajnje korisnike na druge usluge nadzornika pristupa radi kombiniranja osobnih podataka, osim ako je krajnjem korisniku pružena mogućnost izbora i ako je dao privolu u smislu Uredbe (EU) 2016/679 – Opća Uredba o zaštiti podataka).⁹

Nadalje, nadzornik pristupa **ne smije sprječavati poslovne korisnike** da krajnjim korisnicima nude iste proizvode ili usluge putem usluga internetskog posredovanja trećih strana ili putem vlastitih kanala za izravnu prodaju na internetu po cijenama ili pod uvjetima koji se razlikuju od onih koji se nude putem usluga internetskog posredovanja nadzornika pristupa. Jednako tako, nadzornik pristupa poslovnim korisnicima besplatno dopušta da krajnje korisnike koje su stekli putem njegove osnovne usluge platforme ili putem drugih kanala informiraju o ponudama i promoviraju ih, među ostalima, pod različitim uvjetima, i

da sklapaju ugovore s tim krajnjim korisnicima bez obzira na to koriste li se u tu svrhu osnovnim uslugama platforme nadzornika pristupa.

Nadzornik pristupa krajnjim korisnicima **dopušta pristup** sadržaju, pretplatama, značajkama ili drugim proizvodima i njihovu upotrebu putem njegovih osnovnih usluga platforme, uključujući ako su ti krajnji korisnici takve proizvode stekli od relevantnog poslovnog korisnika, a da se pritom nisu koristili osnovnim uslugama platforme nadzornika pristupa. Uredba također propisuje da nadzornik pristupa od krajnjih korisnika ne smije zahtijevati da upotrebljavaju njegovu uslugu identifikacije, stroj internetskog preglednika, ili platnu uslugu, ili njegove tehničke usluge koje podupiru pružanje platnih usluga, kao što su sustavi plaćanja za kupnju unutar aplikacije, ili od poslovnih korisnika zahtijevati da upotrebljavaju ili nude te usluge ili osiguravaju interoperabilnost s njima, u kontekstu usluga koje pružaju poslovni korisnici koji se koriste osnovnim uslugama platforme tog nadzornika pristupa.

Nadzornik pristupa od poslovnih korisnika ili krajnjih korisnika ne smije zahtijevati da se pretplate ili registriraju na bilo koju dodatnu osnovnu uslugu platforme navedenu u odluci o utvrđivanju statusa ili onu koja doseže pragove kao uvjet za mogućnost korištenja, pristupa, prijave ili registracije u vezi s bilo kojom od osnovnih usluga platforme tog nadzornika pristupa.¹⁰

U odnosu na usluge oglašavanja, nadzornik pristupa svakom oglašivaču kojem pruža usluge internetskog oglašavanja ili trećim stranama koje su ovlastili oglašivači, na zahtjev oglašivača, svakodnevno i besplatno daje **informacije o svakom oglasu** koji je oglašivač objavio u vezi sa sljedećim:

- a) cijenom i pristojbama koje plaća taj oglašivač, uključujući sve odbitke i dodatne naknade za svaku relevantnu uslugu internetskog oglašavanja koju pruža nadzornik pristupa
- b) naknadom koja se isplaćuje izdavaču, uključujući sve odbitke i dodatne naknade, podložno privoli izdavača
- c) mjerilima na temelju kojih se računaju cijene, pristojbe i naknade.

Nadzornik pristupa svakom izdavaču kojem pruža usluge internetskog oglašavanja ili trećim stranama koje su ovlastili izdavači, na zahtjev izdavača, svakodnevno daje besplatne informacije o svakom oglasu koji je prikazan na izdavačevu prostoru, u vezi s:

- a) naknadom koju je taj izdavač primio i pristojbama koje je platio, uključujući sve odbitke i dodatne naknade za svaku relevantnu uslugu internetskog oglašavanja koju pruža nadzornik pristupa
- b) cijenom koju je platio oglašivač, uključujući sve odbitke i dodatne naknade, podložno privoli oglašivača
- c) mjerilima na temelju kojih se računaju cijene i naknade.

U slučaju da oglašivač ne da privolu za dijeljenje informacija, nadzornik pristupa svakom izdavaču besplatno pruža informacije o prosječnoj dnevnoj cijeni koju taj oglašivač plati, uključujući sve odbitke i dodatne naknade, za relevantne oglase.

Članku 6. Uredbe dalje razrađuje obveze koje bi imenovani nadzornici trebali ispunjavati u pogledu svake od svojih usluga osnovne platforme navedenih u relevantnoj

⁸ Članak 4. st. 2. Uredbe.

⁹ Konkretno, čl. 4. t. 11. i čl. 7. Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka).

¹⁰ Članak 5. st. 5, 7. i 8. Uredbe.

odluci o imenovanju kao nadzornika pristupa. Navedene obveze uključuju kako slijedi: pri tržišnom natjecanju s poslovnim korisnicima, nadzornik pristupa ne smije upotrebljavati podatke koji nisu javno dostupni, a koje su ti poslovni korisnici generirali ili pružili prilikom upotrebe relevantnih osnovnih usluga platforme ili usluga koje se pružaju zajedno s relevantnim osnovnim uslugama platforme, uključujući podatke koje su generirali ili pružili klijenti tih poslovnih korisnika.¹¹

Nadzornik pristupa krajnjim korisnicima dopušta i tehnički omogućuje da lako deinstaliraju bilo koju softversku aplikaciju u operativnom sustavu nadzornika pristupa, čime se ne dovodi u pitanje mogućnost tog nadzornika pristupa da ograniči takvu deinstalaciju softverskih aplikacija koje su ključne za rad operativnog sustava ili uređaja i koje treće strane tehnički ne mogu samostalno ponuditi. Nadzornik pristupa krajnjim korisnicima dopušta i tehnički omogućuje da lako promijene zadane postavke u operativnom sustavu, virtualnom pomoćniku i internetskom pregledniku nadzornika pristupa kojima se krajnji korisnici usmjeravaju ili upućuju na proizvode ili usluge koje nudi nadzornik pristupa.

Nadzornik pristupa dopušta i tehnički omogućuje instalaciju i djelotvornu upotrebu softverskih aplikacija treće strane ili trgovina softverskih aplikacija treće strane koje upotrebljavaju njegov operativni sustav ili su interoperabilne s njegovim operativnim sustavom i dopušta da se tim softverskim aplikacijama ili trgovinama softverskih aplikacija može pristupiti sredstvima koja nisu relevantne osnovne usluge platforme tog nadzornika pristupa. Pri rangiranju i povezanom indeksiranju i pretraživanju radi indeksiranja nadzornik pristupa ne smije davati prednost vlastitim uslugama i proizvodima u odnosu na slične usluge ili proizvode treće strane. Nadzornik pristupa primjenjuje transparentne, pravedne i nediskriminirajuće uvjete za takvo rangiranje.

Nadzornik pristupa ni tehnički ni na neki drugi način ne smije ograničavati mogućnosti krajnjih korisnika da jedne softverske aplikacije i usluge, kojima se pristupa putem osnovnih usluga platforme nadzornika pristupa, zamijene drugima i pretplate se na njih, uključujući i odabir usluga pristupa internetu za krajnje korisnike.

Nadzornik pristupa pružateljima usluga i pružateljima hardvera dopušta besplatnu i djelotvornu interoperabilnost¹² i pristup u svrhu interoperabilnosti s istim hardverskim i softverskim značajkama kojima se pristupa ili kojima se upravlja putem operativnog sustava ili virtualnog pomoćnika navedenima u odluci o utvrđivanju kao što su one koje su dostupne za usluge ili hardver koje pruža nadzornik pristupa.

Nadzornik pristupa oglašivačima i izdavačima, kao i trećim stranama koje su oglašivači i izdavači ovlastili, na njihov zahtjev i besplatno, pruža pristup svojim alatima za

mjerjenje uspješnosti i podacima koji su oglašivačima i izdavačima potrebni za provedbu vlastite neovisne provjere oglasnog prostora, što uključuje agregirane i neagregirane podatke. Takvi se podatci pružaju tako da se oglašivačima i izdavačima omogućuje da upotrebljavaju vlastite alate za provjeru i mjerenje radi procjene uspješnosti osnovnih usluga platforme koje pružaju nadzornici pristupa.

Nadzornik pristupa krajnjim korisnicima i trećim stranama koje je ovlastio krajnji korisnik, na njihov zahtjev i besplatno, osigurava djelotvornu prenosivost podataka koje je pružio krajnji korisnik ili podataka koje je krajnji korisnik generirao svojom aktivnošću u kontekstu upotrebe relevantne osnovne usluge platforme, među ostalima, besplatnim osiguravanjem alata za olakšavanje djelotvornog ostvarivanja takve prenosivosti podataka, uključujući putem pružanja kontinuiranog pristupa takvim podacima u stvarnom vremenu.

Nadzornik pristupa poslovnim korisnicima i trećim stranama koje je ovlastio poslovni korisnik, na njihov zahtjev i besplatno, pruža djelotvoran, visokokvalitetan, kontinuiran pristup u stvarnom vremenu podacima te upotrebu tih podataka, uključujući osobne podatke, koje su dali ili generirali, u kontekstu upotrebe relevantnih osnovnih usluga platforme ili usluga koje se pružaju zajedno s osnovnim uslugama platforme ili kao potpora tim uslugama, ti poslovni korisnici te krajnji korisnici prilikom upotrebe proizvoda ili usluga koje pružaju ti poslovni korisnici.

Nadzornik pristupa svim poduzetnicima koji su treća strana i koji pružaju usluge internetske tražilice na njihov zahtjev i pod pravednim, razumnim i nediskriminirajućim uvjetima daje pristup podacima o rangiranju, upitima, klikovima i pregledima u vezi s besplatnim i plaćenim pretraživanjem koje generiraju krajnji korisnici na njegovim internetskim tražilicama.

Nadzornik pristupa za poslovne korisnike primjenjuje pravedne, razumne i nediskriminirajuće opće uvjete pristupa svojim trgovinama softverskih aplikacija, internetskim tražilicama i uslugama internetskih društvenih mreža navedenima u odluci o utvrđivanju statusa, te u tu svrhu objavljuje opće uvjete pristupa, uključujući alternativni mehanizam za rješavanje sporova.¹³

Članak 7. Uredbe posebno izdvaja obveze nadzornika pristupa u svezi s interoperabilnošću brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga odnosno nadzornik pristupa osigurava interoperabilnost barem osnovnih funkcija ako sam nadzornik pristupa pruža te funkcije svojim krajnjim korisnicima. Navedene obveze odmah nakon navođenja u odluci o utvrđivanju statusa uključuju slanje tekstualnih poruka s kraja na kraj između dvaju pojedinačnih krajnjih korisnika i dijeljenje slika, glasovnih poruka, videozapisa i drugih priloženih datoteka u komunikaciji s kraja na kraj između dvaju pojedinačnih krajnjih korisnika. Potom, slanje tekstualnih poruka s kraja na kraj unutar skupina pojedinačnih krajnjih korisnika, dijeljenje slika, glasovnih poruka, videozapisa i drugih priloženih datoteka u komunikaciji s kraja na kraj između razgovora u skupini i pojedinačnoga krajnjeg korisnika u roku od dvije godine od utvrđivanja statusa. Naposljetku, glasovni pozivi s kraja na kraj između dvaju pojedinačnih krajnjih korisnika, videopozivi s kraja na kraj između dvaju pojedinačnih krajnjih korisnika, glasovni pozivi s kraja

¹¹ Podatci koji nisu javno dostupni uključuju sve agregirane i neagregirane podatke koje generiraju poslovni korisnici koji se mogu izvesti iz ili prikupiti putem komercijalnih aktivnosti poslovnih korisnika ili njihovih klijenata, uključujući podatke o klikovima, pretraživanju, pregledima i glasovne podatke, koje se odvijaju na relevantnim osnovnim uslugama platforme ili uslugama koje se pružaju zajedno s relevantnim osnovnim uslugama platforme ili kao potpora relevantnim osnovnim uslugama platforme nadzornika pristupa.

¹² Interoperabilnost znači sposobnost razmjene informacija i uzajamne upotrebe informacija koje su razmijenjene putem sučelja ili drugih rješenja tako da svi elementi hardvera ili softvera rade s drugim hardverom i softverom i s korisnicima na sve načine na koje bi trebali funkcionirati, čl. 2. t. 29. Uredbe.

¹³ Članak 6. st. 2. – 12. Uredbe.

na kraj između razgovora u skupini i pojedinačnog krajnjeg korisnika, videopozivi s kraja na kraj između razgovora u skupini i pojedinačnog krajnjeg korisnika u roku od četiri godine od utvrđivanja statusa. Nadzornik pristupa objavljuje standardnu ponudu u kojoj se iznose tehničke pojedinosti i opći uvjeti interoperabilnosti s njegovim brojevno neovisnim interpersonalnim komunikacijskim uslugama, zajedno s potrebnim pojedinostima o razini sigurnosti i prolaznom šifriranju. Nadzornik pristupa objavljuje tu standardnu ponudu u roku utvrđenom u čl. 3. st. 10. Uredbe i prema potrebi je ažurira. Nakon objave standardne ponude, svi pružatelji brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga koji nude ili namjeravaju nuditi takve usluge u EU-u mogu zahtijevati interoperabilnost s brojevno neovisnim interpersonalnim komunikacijskim uslugama koje pruža nadzornik pristupa. Takvim se zahtjevom mogu obuhvaćati neke ili sve osnovne funkcije, a nadzornik pristupa postupa u skladu sa svakim razumnim zahtjevom za interoperabilnost u roku od tri mjeseca nakon primitka tog zahtjeva stavljanjem u pogon zatraženih osnovnih funkcija.

4.1. ISPUNJAVANJE OBVEZA I IZVJEŠTAVANJE EK-a

Kako bi se pratilo koje mjere provodi nadzornik pristupa, on osigurava i dokazuje usklađenost s obvezama propisanim u čl. 5. – 7. Uredbe mjerama koje provodi. Nadzornik pristupa ima obvezu podnošenja izvješća EK-u u roku od šest mjeseci od utvrđivanja njegova statusa u kojemu se detaljno i transparentno opisuju mjere koje je proveo kako bi se osigurala usklađenost s obvezama utvrđenima u čl. 5., 6. i 7. Uredbe.¹⁴ EK može donijeti provedbeni akt kojim se utvrđuju mjere koje pojedini nadzornik pristupa treba provesti kako bi u potpunosti bio usklađen s obvezama iz Uredbe. Također, EK nadzorniku pristupa dostavlja svoje preliminarne nalaze u roku od tri mjeseca od pokretanja postupka za utvrđivanje neusklađenosti.¹⁵ Uz navedeno, postoji i **obveza revizije**, slijedom koje u roku od šest mjeseci od kada je za njega utvrđen status nadzornika pristupa u skladu s čl. 3. Uredbe, nadzornik pristupa EK-u podnosi neovisno revidirani opis svih tehnika za izradu profila potrošača koje primjenjuje u okviru svojih osnovnih usluga platforme navedenih u odluci o utvrđivanju statusa, a potom EK taj revidirani opis proslijeđuje **Europskom odboru za zaštitu podataka**.¹⁶

Nadzornici pristupa također imaju posebnu **obvezu uvođenja funkcije za praćenje usklađenosti** koja je neovisna o njegovim operativnim funkcijama i uključuje jednog službenika za praćenje usklađenosti ili više njih,

uključujući voditelja funkcije praćenja usklađenosti. Nadzornik pristupa osigurava da funkcija praćenja usklađenosti ima dostatne ovlasti, status i resurse te pristup njegovu upravljačkom tijelu radi praćenja usklađenosti nadzornika pristupa s Uredbom. Upravljačko tijelo nadzornika pristupa osigurava da službenici za praćenje usklađenosti imaju stručne kvalifikacije, znanje, iskustvo i sposobnost potrebne za obavljanje zadaća te da je voditelj funkcije praćenja usklađenosti neovisan viši rukovoditelj jasno odgovoran za funkciju praćenja usklađenosti. Voditelj funkcije praćenja usklađenosti izravno izvješćuje upravljačko tijelo nadzornika pristupa te može izraziti zabrinutost i upozoriti to tijelo ako se pojave rizici od neusklađenosti s Uredbom, a u tu svrhu surađuje i s EK-om.¹⁷

4.2. SUSPENZIJA I IZUZEĆA

U skladu s izloženim, javlja se pitanje postoje li određene iznimke ili suspenzija od svih navedenih obveza nadzornika pristupa? Odgovor je potvrđan. Naime, Uredba u čl. 9. propisuje suspenziju ako nadzornik pristupa u obrazloženom zahtjevu dokaže da bi se usklađivanjem s određenom obvezom utvrđenom u čl. 5., 6. ili 7. Uredbe za osnovnu uslugu platforme navedenu u odluci o utvrđivanju statusa zbog izvanrednih okolnosti izvan njegove kontrole ugrozila gospodarska održivost njegova poslovanja u EU-u, EK može donijeti provedbeni akt kojim utvrđuje svoju odluku da iznimno, u cijelosti ili djelomično suspendira određenu obvezu iz toga obrazloženog zahtjeva (odluka o suspenziji). Taj je provedbeni akt ograničen samo na mjeru i trajanje potrebne za otklanjanje takve prijetnje održivosti nadzornika pristupa, a takav se provedbeni akt donosi bez odgode, a najkasnije tri mjeseca nakon primitka potpunoga obrazloženog zahtjeva. Također, druga iznimka postoji u slučaju potrebe zaštite javnog zdravlja ili javne sigurnosti iz čl. 10. Uredbe prema kojemu EK može, na temelju obrazloženog zahtjeva nadzornika pristupa ili na vlastitu inicijativu, donijeti provedbeni akt u kojemu utvrđuje svoju odluku o izuzimanju tog nadzornika pristupa, u cijelosti ili djelomično, od određene obveze utvrđene u čl. 5., 6. ili 7. Uredbe koja se odnosi na osnovnu uslugu platforme navedenu u odluci o utvrđivanju statusa ako je takvo izuzeće opravdano razlozima zaštite javnog zdravlja ili javne sigurnosti (odluka o izuzeću). EK donosi odluku o izuzeću u roku od tri mjeseca nakon primitka potpunoga obrazloženog zahtjeva te podnosi obrazloženu izjavu u kojoj se iznose razlozi za izuzeće. Navedenu odluku o izuzeću EK preispituje ako razlog za izuzeće više ne postoji ili najmanje jednom godišnje.

¹⁴ Članak 11. Uredbe.

¹⁵ Članak 8. st. 5, u vezi s čl. 20. Uredbe.

¹⁶ Članak 15. Uredbe.

¹⁷ Članak 28. Uredbe.

AKTUALNO

POREZNI I SOCIJALNI POLOŽAJ IZASLANIH (UPUĆENIH) RADNIKA NA RAD U DRUGU DRŽAVU

Narudžbenica na kraju časopisa.